

стійкості в моделях мають бути відтворені реальністю складної динаміки. Інформаційні технології, що забезпечують його реалізацію, потрібно базувати на сукупності засобів інтелектуального аналізу даних: відкриття, пророцьке моделювання, аналіз аномалій, мислення за прецедентами, дистиляція шаблонів, використання нейронних мереж та генетичних алгоритмів.

Я. В. ЯНУШ, д-р філол. наук, проф., академік МАН ВШ, завідувач кафедри української мови та літератури КНЕУ

ІННОВАЦІЇ В ЛЕКСИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (на матеріалі економічної термінології)

Проблема інновацій у будь-якій, а отже, і в українській мові, в наш час є особливо актуальною, оскільки дослідження її дає можливість не тільки простежити за тими змінами, які відбуваються в мові під впливом змін у житті суспільства, а й виявити закономірності цих змін, що зумовлені внутрішніми законами розвитку мови, встановити співвідношення в ній національного та інтернаціонального, виділити ті мовні одиниці, які сприяють диференціації та інтеграції мов, насамперед споріднених. Виникнення інновацій особливо наочно простежується на лексичному рівні, оскільки словниковий склад є найбільш чутливим до змін, що відбуваються в житті народу — творця й носія мови.

Проблему інновацій в українській мові можна розглядати у двох аспектах: у плані розвитку лексичної системи мови і в плані розбудови її граматичної структури. Розглянемо перший з них.

90-ті роки XX ст. — це епоха соціальних потрясінь і зсувів. В Україні вона ознаменувалася проголошенням її незалежності та впровадженням ринкових відносин, що відіграло вирішальну роль у розвитку української літературної мови, зокрема її лексичної системи. Зазначений період характеризується інтенсивним освоєнням інновацій з різних сфер суспільного життя, які виникали в мові внаслідок розвитку науки, техніки, культури тощо.

Особливе місце серед нововведень цього періоду посідає термінологічна лексика.

Блок термінологічних інновацій в українській мові найбільш об'ємний і розгалужений. Найповніше в ньому подана економічна термінологія, яка, безсумнівно, є репрезентантом нашої епохи, її візитною картою.

Активне поповнення економічною термінологією українського словника у наш час зумовлене як впровадженням ринкової економіки в Україні, так і внутрішніми законами розвитку мови, що розвивається разом з генезисом суспільства. Економічна термінологія відзначається великим семантичним і структурним розмаїттям. В її межах насамперед можна виділити велику кількість термінів іншомовного походження, запозичених переважно з інтернаціонального мовного фонду, яким послуговуються всі розвинені мови світу, напр.: *акція, біржа, брокер, валюта, дивіденди, інвестиції, комерція, маркетинг, менеджмент, синдикат, фірма, факторинг* і багато інших.

Поряд із збагаченням української економічної термінології іншомовними термінами в зазначений період в ній чітко визначилася тенденція до активного формування блоку економічних термінів, які виникли на українському національному ґрунті (*підприємство, підприємець, виробництво, виробник, споживач*). Серед них чимало термінологічних словосполучень-найменувань, утворених поєднанням специфічно українських слів чи основ з іншомовними: *довірче товариство, довірче управління, мале підприємство, акціонерне товариство, відкрите акціонерне товариство, приватизаційні рахунки, дочірнє підприємство, асоційоване підприємство, лізингові підприємства* тощо.

У групі словосполучень-термінів багато таких, що стали інноваціями внаслідок поєднання широкоживаних у мові економічних термінів з означуваними їх лексемами, які конкретизують їх зміст і надають їм нового значення. Основою таких словосполучень могли бути слова як іншомовні, так і українські, напр., слово *банк*, використовуване раніше в Україні зі значенням *державний банк*, що, як правило, обслуговує бюджет держави і державних органів¹, сполучаючись з новими словами, набуває нових, інноваційних значень, як-от: *інноваційний банк, іпотечний банк, депозитний банк, інвестиційний банк, іноземний банк, національний банк, мобільний банк, резервний банк, позичковий банк, міжнародний банк, ощадний банк* і т. д.

Аналогічне явище спостерігається зі словом *ринок* (напр.: *валютний ринок, позабіржовий ринок, зовнішній ринок, кредитний ринок, світовий ринок, релевантний ринок, регіональний ринок* тощо і *продуктовий ринок*).

Блок економічних інновацій в українській мові доповнюють назви нових економічних спеціальностей (*менеджер-економіст*),

¹ Словарь делового человека. — Москва, 1992. — С. 31.

нові найменування навчальних закладів, які готують фахівців з нових економічних спеціальностей (*школа приватного бізнесу, школа банкірів*), нові назви різних товариств, створених на економічній основі (*відкрите акціонерне товариство*), інновації, виникнення яких пов'язане з роздержавленням належної державі власності (*приватизація, приватизаційні чеки, ваучер* і багато інших).

Однією з важливих проблем у процесі формування й нормалізації сучасної української економічної термінології є визначення джерел, за рахунок яких вона поповнюється. Йдеться про співвідношення в ній національних та інтернаціональних елементів.

Поява такої великої кількості економічних інновацій в сучасній українській літературній мові є показником не тільки збагачення словникового складу української мови, а й розвитку її лексичної системи та дії внутрішніх законів розвитку мови.

Досить сильний струмінь іншомовної, переважно інтернаціональної економічної термінології в українській літературній мові є характерною ознакою нашої епохи, даниною часові.

Інтернаціоналізми не порушують внутрішньої структури української мови, а разом з економічними термінами, що виникли на українському національному ґрунті, сприяють поповненню словника української мови, збагаченню її виражальних можливостей та зближенню мов, особливо споріднених.